

CONSEIL BRUXELLOIS DES PERSONNES
EN SITUATION DE HANDICAP

BRUSSELSE RAAD VOOR PERSONEN
MET EEN HANDICAP

INITIATIEFADVIES

Advies begin legislatuur 2024-2029

Advies aangenomen door de RPH

op 20/05/2026

RAAD VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Bischoffsheimlaan 26 - 1000 Brussel

Tel.: 02/205.68.68 - brupartners@brupartners.brussels

<https://www.brupartners.brussels/nl/brusselse-raad-voor-personen-met-een-handicap>

Inhoudsopgave

1. Wettelijk kader	3
2. Analyse van de Brusselse regeerakkoorden	4
3. Advies	6
3.1. Algemene beschouwingen	6
3.1.1. Transversaal karakter van handstreaming	6
3.2. Specifieke aanbevelingen per bevoegdheden	7
3.2.1. Werkgelegenheid en opleiding	7
3.2.3. Toegankelijkheid	10
3.2.3. Huisvesting	12
3.2.4. Mobiliteit	13
3.3. Conclusie	15

1. Wettelijk kader

Artikel 22ter van de Belgische Grondwet bepaalt dat iedere persoon met een handicap (hierna "PMH") recht heeft op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van het recht op redelijke aanpassingen.

Deze grondwettelijke bepaling benadrukt de verbintenis van België inzake de inclusie van en het respect voor PMH in alle aspecten van de samenleving. Het gaat echter om veel meer dan louter een principiële erkenning. Door te bepalen dat de wet, het decreet of de regel bedoeld in artikel 134 de effectieve bescherming van dit recht waarborgen, **legt artikel 22ter positieve verplichtingen op aan alle overheidsinstanties**. Elke wetgever is verplicht om, binnen het kader van zijn bevoegdheden, het recht op volledige inclusie geleidelijk ten uitvoer te leggen, **met name door het aannemen van wetgevende maatregelen en structurele hervormingen die erop gericht zijn de belemmeringen voor de participatie van PMH weg te nemen, in overeenstemming met de verbintenissen die voortvloeien uit het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap** (hierna VN-Verdrag). Bovendien versterkt het de controle op de verenigbaarheid van de nieuwe normen met de grondrechten op inclusie en redelijke aanpassingen en legt het een *standstill*-verplichting op, waardoor elke ongerechtvaardigde achteruitgang van het bereikte beschermingsniveau wordt verboden¹.

De Raad voor Personen met een handicap (hierna "de Raad") herinnert eraan dat het wetgevende en politieke kader inzake *handistreaming* in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sterk werd beïnvloed door de ordonnantie van 8 december 2016² betreffende de integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze ordonnantie stelt precieze richtlijnen vast om ervoor te zorgen dat er daadwerkelijk rekening wordt gehouden met handicaps in alle gewestelijke beleidsmaatregelen, met het oog op *handistreaming*. Dit is vandaag opgenomen in het gezamenlijk decreet en ordonnantie houdende het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit van 4 april 2024 (hierna "Wetboek Gelijkheid").

Artikel 65, §3 van het Wetboek Gelijkheid benadrukt de verbintenis van de gewestelijke regering om het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006³, ten uitvoer te leggen. **De Raad herinnert aan de talrijke aanbevelingen die zijn geformuleerd in de slotopmerkingen van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap**, gericht aan België in september 2024⁴, waarvan een aantal betrekking heeft op bevoegdheden die grotendeels gewestelijk en gemeenschappelijk zijn.

Artikels 67 en 68 voorzien eveneens in de verplichting voor de regering en het College van de COCOF om één of meer actieplannen of -programma's op te stellen binnen alle gewestelijke bevoegdheden teneinde gelijkheid te bereiken voor personen die te maken hebben met ongelijkheden, met name omwille van hun handicap.

Krachtens artikel 76 van het Wetboek Gelijkheid wordt de Raad verzocht om **een advies aan het begin van de legislatuur**, halverwege de legislatuur en aan het einde van de legislatuur uit te brengen over de strategische doelstellingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de resultaten daarvan.

¹ UNIA, "Artikel 22ter van de Grondwet (recht op volledige inclusie van personen met een handicap)", beschikbaar op [de website van Unia](#), geraadpleegd op 05/05/2026.

² B.S., 28/12/2016.

³ Website van de Verenigde Naties, [UNTC](#), geraadpleegd op 05/05/2026.

⁴ CRPD/C/BEL/CO/2-3: Slotopmerkingen over het gecombineerde tweede en derde periodieke rapport van België - Comité voor de rechten van personen met een handicap, [beschikbaar op de website van de OHCHR](#), geraadpleegd op 05/05/2026.

De Raad herinnert aan het belang van de werkzaamheden die werden verricht in het kader van de opstelling van zijn advies einde legislatuur 2019-2024⁵, waarvan hij hier de structuur en de voornaamste aanbevelingen overneemt.

Het doel van **de Raad** is om de regering een reeks aanbevelingen voor te leggen waarmee de algemene verbintenissen van de regering op het gebied van het gehandicaptenbeleid en *handstreaming* kunnen worden omgezet in concrete beleidsmaatregelen.

2. Analyse van de Brusselse regeerakkoorden

De Raad is verheugd over de vorming van een volwaardige regering na een lange periode van lopende zaken, die aanzienlijke gevolgen heeft gehad voor de subsidies en diensten van heel wat organisaties van het maatschappelijk middenveld die werkzaam zijn op het gebied van ondersteuning van PMH.

De Raad merkt op dat de akkoorden blijk geven van een uitgesproken wil om een inclusiebeleid na te streven, maar is van mening dat deze ambitie onvoldoende wordt vertaald in concrete, gestructureerde en bindende verbintenissen.

De Raad is verheugd over de expliciete erkenning van zijn rol in het COCOF-akkoord en over het vooruitzicht op een versterking van zijn opdrachten. Hij vraagt zich echter af welke middelen hem in dit verband zullen worden toegekend, gelet op **de aanzienlijke bezuinigingen** (-34% tussen 2024 en 2026!) die **een aanzienlijke impact hebben op de werking van de Raad, terwijl de Raad herhaaldelijk heeft gevraagd om zijn Secretariaat te versterken**, om met name te kunnen beschikken over een toegewijde voltijdse equivalent, naar het voorbeeld van de Brusselse Raad voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

De Raad wijst ook op de aandacht die wordt besteed aan bepaalde specifieke thema's, zoals autisme, tolkdiensten of het affectieve en seksuele leven. Tot slot neemt hij interessante evoluties waar met betrekking tot de sector van de maatwerkbedrijven (waarbij hij benadrukt dat het doel moet zijn om personen met behulp van ondersteuning en redelijke aanpassingen naar de reguliere arbeidsmarkt te begeleiden).

De Raad is echter van mening dat deze positieve elementen nog moeten worden omgezet in concrete maatregelen en gepaard moeten gaan met voldoende middelen om tastbare resultaten te boeken.

De Raad merkt op dat de verwijzingen naar handicaps in de Gewestelijke beleidsverklaring beperkt blijven en zeer algemeen van aard zijn. Hij merkt op dat toegankelijkheid erin wordt vermeld : "Er gaat bijzondere aandacht naar personen met een handicap. Daarbij komt de nadruk te liggen op de realisatie van toegankelijke stedelijke voorzieningen en op de toegankelijkheid van openbare gebouwen en diensten. Ook de toegang tot werk krijgt een sterke focus".

Hoewel deze voornemens in de goede richting gaan, merkt **de Raad** op dat de gekozen formuleringen voornamelijk verwijzen naar intenties of principes, zonder dat ze vergezeld gaan van gekwantificeerde doelstellingen, precieze tijdschema's of uitvoeringsmechanismen die de effectiviteit ervan kunnen waarborgen.

De Raad betreurt het dat essentiële domeinen zoals mobiliteit, huisvesting, stedenbouwkunde of werkgelegenheid niet op een coherente en gestructureerde wijze in aanmerking worden genomen.

⁵ [A-2024-004-RPH](#)

Wat huisvesting betreft, stelt **de Raad** vast dat deze kwestie slechts marginaal aan bod komt. Hij wijst op het ontbreken van een globale strategie ten behoeve van toegankelijke, aangepaste en aanpasbare woningen, alsook op het gebrek aan maatregelen ter ondersteuning van de keuze om thuis te blijven wonen. Hij verbaast zich erover dat het begrip zelfstandig wonen niet expliciet is opgenomen in de GBV en in het COCOF-akkoord en dat de kwestie van de "deinstitutionalisering" daarin niet aan de orde komt. Hij is van mening dat deze leemte wijst op een gebrek aan visie op het recht van PMH om vrij te kiezen waar zij willen wonen en hoe zij begeleid willen worden.

De Raad wijst in het bijzonder op het ontbreken van een verbintenis om **een duurzame, juridisch solide en adequaat gefinancierde voorziening van persoonlijk assistentiebudget opnieuw in te voeren ten behoeve van de Franstalige Brusselaars**, terwijl een dergelijk instrument juist een essentiële hefboom vormt om zelfstandig wonen en de daadwerkelijke uitoefening van de vrije keuze van PMH te waarborgen. Hij herinnert eraan dat het stopzetten van de financiering van deze voorziening sinds januari 2026 de mogelijkheden van de betrokken personen om hun begeleiding zelf te organiseren en zelfstandig te leven sterk beperkt. Hij benadrukt dat een persoonlijk assistentiebudget volledig past in het sociale model van handicaps en in een op grondrechten gebaseerde benadering, gezien de persoon hierdoor centraal kan staan in de beslissingen die hem of haar aanbelangen. Hij benadrukt dat een dergelijke voorziening op een toegankelijke en billijke manier moet worden opgezet en voldoende gefinancierd moet zijn om tegemoet te komen aan de werkelijke behoeften van PMH. In de huidige situatie bestaat er een ongerechtvaardigd verschil in behandeling tussen een Brusselse PMH die in aanmerking komt voor het persoonlijk assistentiebudget van de Vlaamse Gemeenschap en de andere PMH, die van een dergelijke voorziening verstoken blijven. **De Raad** vraagt dat de regering op zijn minst een studie zou laten uitvoeren naar de voorwaarden die nodig zijn voor de herinvoering van een verbeterd persoonlijk assistentiebudget voor de Franstalige Brusselaars.

Wat de werkgelegenheid betreft, merkt **de Raad** op dat de beoogde maatregelen zich voornamelijk richten op de toegang tot de arbeidsmarkt en de bestrijding van discriminatie bij aanwerving. Hij betreurt het ontbreken van bepalingen met betrekking tot het behoud van werk, de aanpassing van de arbeidsomstandigheden en langdurige begeleiding. Hij betreurt eveneens het **gebrek aan verbintenissen inzake de naleving en opvolging van de quota in het openbaar ambt**, terwijl aan deze verplichtingen nog steeds onvoldoende wordt voldaan.

De Raad vestigt de aandacht op de formulering in het regeerakkoord, waarin in één en dezelfde zin het beleid ter bevordering van de werkgelegenheid voor PMH en personen met chronische aandoeningen wordt samengevat. Hoewel de doelstellingen vergelijkbaar zijn, mogen ze niet door elkaar worden gehaald, op het gevaar af het **beleid ter ondersteuning van de werkgelegenheid voor PMH** te verdrinken in een meer algemene maatregel die niet zou beantwoorden aan de doelstellingen om de tewerkstellingsgraad van PMH in het bijzonder te verbeteren. Hij benadrukt de noodzaak om een coherente en inclusieve aanpak te hanteren, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de voorzieningen adequaat inspelen op de specifieke kenmerken van de betrokken doelgroepen.

De Raad merkt op dat het COCOF-akkoord nog steeds sterk de nadruk legt op de opvang- en onthaalstructuren. Hij spreekt zijn bezorgdheid uit over het risico dat een institutionele logica blijft bestaan, ten koste van **de ontwikkeling van alternatieve oplossingen die zelfstandig wonen en volledige deelname aan de samenleving bevorderen**.

De Raad merkt op dat de akkoorden voorzien in de **voortzetting van het kadaster van de behoeften** en van het aanbod van diensten aan PMH. Dankzij de in 2022 gepubliceerde studie⁶ kon een bijzonder uitgebreide stand van zaken worden opgemaakt, zonder dat er echter een oplossing werd doorgevoerd om het tekort aan plaatsen op te vangen of de instellingen alternatieven te bieden. Hij herinnert eraan dat deze stappen al jarenlang herhaaldelijk zijn genoemd, zonder dat ze tot voldoende structurele oplossingen hebben geleid. Hij vraagt zich dan ook af of het zinvol is om dit soort analyses met voorrang voort te zetten, terwijl de behoeften al ruimschoots in kaart zijn gebracht en om concrete en onmiddellijke antwoorden vragen, met name wat betreft de wachtlijsten en het tekort aan plaatsen.

De Raad wijst op de **aanhoudende onderfinanciering van de begeleidingsdiensten (evenals de AMO-diensten)**, die nochtans van essentieel belang zijn voor inclusie en het behoud van werk. Hij benadrukt de kloof tussen de activeringsdoelstellingen en de middelen die daadwerkelijk worden ingezet om de trajecten van PMH op lange termijn te ondersteunen.

De Raad wijst ook op een gebrek aan duidelijkheid in de **verdeling van de ministeriële bevoegdheden** en in de afstemming tussen de verschillende bestuursniveaus, een moeilijkheid die in de Brusselse context steeds weer terugkeert. Hij spreekt zijn bezorgdheid uit over mogelijke situaties waarin bepaalde personen of diensten geen passend antwoord zouden krijgen als gevolg van overlappingsen of institutionele leemtes.

Tot slot vestigt **de Raad** de aandacht op de terminologische incoherenties die in de akkoorden werden vastgesteld. Hij herinnert aan het belang van het gebruik van de **terminologie** "personen met een handicap", omdat hiermee kan worden benadrukt dat een handicap de situatie is die ontstaat door een ongeschikte omgeving en niet van een ongeschiktheid van de persoon voor de samenleving.

3. Advies

3.1. Algemene beschouwingen

3.1.1. Transversaal karakter van handistreaming

De Raad wijst met name op de uitdagingen die voortvloeien uit de complexe institutionele structuur van België, die wordt gekenmerkt door verschillende bestuursniveaus, zoals de COCOF, de GGC, de VGC, het federale, het gewestelijke en het gemeentelijke niveau. Deze institutionele versnippering vormt een belemmering voor de invoering van een harmonieus en functioneel beleid dat algemeen bekend is en door alle betrokken actoren wordt toegepast. Dit leidt soms tot verwarring en vertraging bij de uitvoering van het beleid ten behoeve van PMH. Het gevolg is dat het moeilijk is om de volledige verwezenlijking van de rechten van PMH te waarborgen, zoals vastgelegd in de nationale, Europese of internationale verdragen, zoals het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Voor **de Raad** is het dan ook van cruciaal belang dat de inspanningen worden voortgezet om de institutionele belemmeringen weg te werken, door de coördinatie en samenwerking tussen de verschillende bestuursniveaus te versterken en een systemische en systematische aanpak van het gehandicaptenbeleid te bevorderen.

De Raad wil het belang benadrukken van het werk dat nog moet worden verricht om de statistieken en definities van handicaps tussen de verschillende bestuursniveaus te harmoniseren. Daarom moedigt hij

⁶ Sophie GERARD, Naomé IDE, Daniel DUMONT, Ilan TOJEROW, « Cadastre de l'offre de services pour les personnes en situation de handicap à Bruxelles : une cartographie juridique, économique et pratique », Rapport pour le compte de la COCOF et de la COCOM Cahier spécial des charges n° 2021/566 (1er lot), Februari 2022.

de Brusselse regering aan om de werkzaamheden die de Interministeriële Conferentie "Handicap" op het gebied van statistieken heeft aangevat, te ondersteunen. Gelijklopend met deze werkzaamheden binnen de IMC beveelt **de Raad** aan om, in samenwerking met het BISA, alle nodige maatregelen te nemen om statistische gegevens te verzamelen aan de hand waarvan de situatie van PMH op alle gebieden van het maatschappelijk leven objectief in kaart kan worden gebracht.

De Raad wijst erop dat er extra middelen moeten worden vrijgemaakt om de **ondersteuning van gezinnen en mantelzorgers** te versterken en om te zorgen voor een daadwerkelijke inclusie van PMH in alle aspecten van de samenleving.

Voor een doeltreffende implementatie van *handstreaming* vindt **de Raad** een grotere betrokkenheid en een groter bewustzijn bij burgers, verenigingen, particuliere en openbare instellingen noodzakelijk, alsook bij de politieke actoren, om een volledige inclusie van PMH in alle aspecten van het sociale, economische en politieke leven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te waarborgen.

3.2. Specifieke aanbevelingen per bevoegdheden

3.2.1. Werkgelegenheid en opleiding

Herhaling van de relevante artikelen van het VN-Verdrag

Artikel 8 van het Verdrag van de Verenigde Naties: (...) *De Staten die Partij zijn verplichten zich de erkenning van de vaardigheden, verdiensten en talenten van personen met een handicap en van hun bijdragen op de werkplek en arbeidsmarkt te bevorderen*

Artikel 27 van het Verdrag van de Verenigde Naties:

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen; dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van vrij gekozen of aanvaard werk op een open arbeidsmarkt en in een open werkomgeving, waar inclusie wordt bevorderd en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De Staten die Partij zijn waarborgen en bevorderen de uitoefening van het recht op werk, met inbegrip van personen die een handicap verwierven tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere :

a) discriminatie op grond van handicap te verbieden met betrekking tot alle aangelegenheden betreffende alle vormen van werkgelegenheid, waaronder voorwaarden voor de werving, aanstelling en indiensttreding, voortzetting van het dienstverband, carrièremogelijkheden en een veilige en gezonde werkomgeving;

b) het recht van personen met een handicap op rechtmatige en gunstige arbeidsomstandigheden op voet van gelijkheid met anderen te beschermen, met inbegrip van gelijke kansen en gelijke beloning voor werk van gelijke waarde, een veilige en gezonde werkomgeving, waaronder bescherming tegen intimidatie, alsmede de mogelijkheid tot rechtsherstel bij grieven;

c) te waarborgen dat personen met een handicap hun arbeids- en vakbondsrechten op voet van gelijkheid met anderen kunnen uitoefenen;

d) personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuze voorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroeps- en vervolgopleidingen die openstaan voor het publiek;

e) de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar tewerkstelling;

f) de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;

g) personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;

h) de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;

i) te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;

j) te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de open arbeidsmarkt;

k) de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar tewerkstelling voor personen met een handicap te bevorderen.

Herhaling van de slotopmerkingen van het VN-Comité (2024)

55. (...) beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

a) Een strategie en een actieplan ontwikkelt en uitvoert, van toepassing op federaal en regionaal niveau, om de overgang van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, van werkloosheid of tewerkstelling in beschutte werkplaatsen naar inclusieve tewerkstelling op de open arbeidsmarkt te vergemakkelijken;

b) Werkgelegenheidskansen bevordert en de desbetreffende programma's versterkt om de arbeidsparticipatie van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, in zowel de particuliere als de openbare sector te vergroten en de bijstand bij het vinden, verkrijgen en behouden van werk en bij de terugkeer naar het werk te verbeteren;

c) Doeltreffende mechanismen instelt om de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, met inbegrip van het ontzeggen van redelijke aanpassingen, uit te voeren en te controleren, waaronder klachtenmechanismen;

d) Het beleid van 2017 inzake de re-integratie van personen na langdurige arbeidsongeschiktheid effectief ten uitvoer brengt;

e) Ervoor zorgt dat slechthorenden, met name Franstaligen, effectief toegang hebben tot opleidingen tot professioneel gebarentolk.

56. Het Comité merkt het gebrek op aan coherente, volledige en transparante informatie over de impact van de premies voor werkgevers en over de begeleidingsopties die er zijn voor personen met een handicap. Verder is het Comité bezorgd dat de structurele samenwerking tussen diensten voor arbeidsvoorziening, particuliere werkgevers op de reguliere arbeidsmarkt, entiteiten voor begeleid werken en vertegenwoordigende organisaties van personen met een handicap zeer ontoereikend is.

57. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, op alle federale bestuursniveaus toegankelijke informatie verstrekt over de beschikbare maatregelen met betrekking tot de terugkeer naar regulier werk, over redelijke aanpassingen, beschikbare uitkeringen, en over verenigingen die gespecialiseerd zijn in specifieke werkgebieden, en structurele maatregelen neemt om een effectieve samenwerking te waarborgen tussen alle entiteiten die betrokken zijn bij de ondersteuning van personen met een handicap op de arbeidsmarkt.

In het licht van het Verdrag en de opmerkingen van het VN-Comité stelt de Raad voor om een actieplan voor werkgelegenheid en beroepsopleiding voor PMH op te stellen. Dit plan zou maatregelen kunnen omvatten zoals financiële stimulansen voor ondernemingen die PMH in dienst nemen, voor opleidings- en bewustmakingsprogramma's voor werkgevers, en voor initiatieven om de beroepsvaardigheden te

versterken. Het is van essentieel belang deze programma's af te stemmen op de specifieke behoeften van de gehandicapte bevolking in Brussel en ervoor te zorgen dat deze voor iedereen toegankelijk zijn.

Hij benadrukt dat het van belang is **om de werkzaamheden voor te zetten die werden aangevat in het kader van de hervorming van de steunmaatregelen voor de werkgelegenheid**. De opstelling met het oog op de goedkeuring van de uitvoeringsbesluiten die nodig zijn voor de tenuitvoerlegging van de hervorming moet door de diensten van Actiris worden voortgezet, waarbij de geest van samenwerking met de gehandicaptensector en **de Raad** in het bijzonder behouden moet blijven.

De Raad beveelt aan om een inventaris op te maken van de vraag naar beroepsopleidingen en de nodige budgetten vrij te maken om hieraan tegemoet te komen. **De Raad** stelt ook voor om opleidingsmodules inzake digitale vaardigheden op te nemen die zijn aangepast aan PMH.

De Raad erkent tevens het belang van begeleiding bij tewerkstelling en op de werkplek. Hij moedigt de regering aan om de *jobcoachingdiensten* te ondersteunen die erop gericht zijn werknemers met een handicap te begeleiden in een gepersonaliseerd project, waarvan de opdrachten ook tot doel hebben de vragen van werkgevers te beantwoorden bij de uitvoering van redelijke aanpassingen, teneinde de belemmeringen voor inclusie weg te nemen.

Tewerkstelling in het openbaar ambt

De Raad wijst op verschillende hardnekkige tekortkomingen bij de uitvoering van maatregelen ter bevordering van de inclusie van PMH. Overheidsdiensten moeten een voorbeeldfunctie vervullen, maar momenteel voldoen te weinig ervan aan hun verplichtingen inzake de aanwerving van PMH, bij gebrek aan een verplichting tot regelmatige rapportage en bij gebrek aan stimulansen of sancties bij niet-naleving van de quota. Dit vereist de opstelling en uitvoering van specifieke actieplannen om hun integratie en behoud op de arbeidsmarkt te bevorderen, zonder zich te beperken tot quota, maar door hun actieve deelname te stimuleren. **De Raad herinnert aan de verplichting om redelijke aanpassingen door te voeren** om de integratie en het behoud van werknemers met een handicap mogelijk te maken.

Hij beveelt aan om doorlopende ondersteuning aan te bieden, zoals coaching, voogdijdschap of mentorschap, om PMH in het openbaar ambt aan het werk te helpen houden. **De Raad** benadrukt het belang van de invoering van diversiteitsplannen met een strikte opvolging en de noodzaak van een wettelijke verplichting om inclusie te versterken en een diversiteitsethiek te bevorderen. **De Raad** stelt ook voor om een subsidie in te voeren ter ondersteuning van diversiteitsacties met betrekking tot handicaps en benadrukt het belang van een inclusieve werkomgeving.

Beleid ter ondersteuning van maatwerkbedrijven

De Raad beveelt aan om de sector van de maatwerkbedrijven te ondersteunen, zodat zij hun globale aantal voltijdsequivalenten kunnen verhogen, door met name een diversificatie van hun activiteiten mogelijk te maken. **De Raad** is van oordeel dat de voorziening van de maatwerkbedrijven moet worden uitgedacht in een globaal beleid dat als springplank naar reguliere werkgelegenheid fungeert. Het is immers een ideale plek waar PMH hun vaardigheden kunnen aantonen en nuttige ervaring kunnen opdoen, die vervolgens kunnen worden ingezet om een baan op de reguliere arbeidsmarkt te vinden, indien zij dat wensen.

3.2.3. Toegankelijkheid

Slotopmerkingen van het VN-Comité (2024)

19. → Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 2 (2014) over toegankelijkheid, herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (par. 21) en beveelt het aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

a) De bestaande toegankelijkheidsnormen voor gebouwen aanvult met normen die de toegang garanderen voor personen met een visuele, auditieve, intellectuele en/of psychosociale handicap, de toepasbaarheid van de toegankelijkheidsnormen voor gebouwen uitbreidt naar bestaande gebouwen, zowel openbare als particuliere, ongeacht de aanvragen voor bouwvergunningen, en een plan opstelt voor de uitvoering ervan met een duidelijk tijdschema en toezicht;

b) De toegankelijkheidsnormen voor infrastructuur zoals wegen, parken en andere openbare infrastructuur herziet, ervoor zorgt dat deze de toegankelijkheid voor personen met alle soorten beperkingen garanderen en plannen opstelt om deze te implementeren, met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en toezicht;

c) Ervoor zorgt dat de implementatie van de toegankelijkheidsnormen systematisch wordt geïnspecteerd na voltooiing van de bouw en dat er snel corrigerende maatregelen worden genomen in geval van niet-naleving;

d) Gezaghebbende plannen opstelt met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken voor personen met een handicap, met inbegrip van personen met hoge ondersteuningsbehoeften, en deze plannen uitbreidt naar alle vervoerswijzen, met inbegrip van vervoer per trein, bus, vliegtuig en over zee.

Toegankelijkheid van de stedelijke bebouwing, met inbegrip van de plaatsen en gebouwen die ontstaan voor het publiek

De Raad benadrukt dat het van belang is om een wettelijk kader vast te stellen voor het toegankelijk maken van de plaatsen en gebouwen die ontstaan voor het publiek. **De Raad** vraagt om de uitvoering van de resolutie betreffende de toegankelijkheid voor PMH van de gebouwen die ontstaan voor het publiek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁷.

De Raad benadrukt dat het belangrijk is om conformiteitsprocedures vast te stellen om de toegankelijkheid van de bestaande gebouwen te verzekeren, door met name een conformiteitscertificaat in te voeren dat vergelijkbaar is met dat wat voor andere veiligheidsnormen is vereist. **De Raad** beveelt aan om zich te baseren op de expertise van door de COCOF erkende adviesdiensten op het gebied van toegankelijkheid. Bovendien vraagt **de Raad** om te worden geraadpleegd bij de invoering van wetsontwerpen en -wijzigingen, om een inclusieve aanpak vanaf het ontwerp te verzekeren.

De Raad stelt voor om de stedenbouwkundige ambtenaren opleidingen op het terrein te laten volgen die worden gegeven door deskundigen op het gebied van handicaps, om een beter begrip van de specifieke behoeften te waarborgen. Deze aanpak zou het mogelijk maken om verder te gaan dan louter videoclips en om het personeel beter bewust te maken van de realiteiten van PMH.

⁷ Resolutie betreffende de toegankelijkheid voor personen met een handicap van de gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die ontstaan voor het publiek (A-606/2 van 9/11/2022).

Toegankelijkheid van websites

Slotopmerkingen van het VN-Comité (2024)

43 → *Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is: c) Toezicht houdt op de tenuitvoerlegging van de Europese Richtlijn inzake de toegankelijkheid van de websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau door het noodzakelijke wettelijke kader goed te keuren; deze verplichting uitbreidt naar de particuliere sector en voorziet in rechtsmiddelen in geval van niet-naleving; en de uitvoeringswetgeving uitbreidt naar toepassingen die niet onder de Richtlijn vallen.*

De Raad wijst erop dat de ordonnantie inzake de toegankelijkheid van websites en mobiele apps van de gewestelijke overheidsdiensten en gemeenten nog steeds verre van wordt nageleefd, terwijl de verplichtingen al meer dan 5 jaar van kracht zijn. **De Raad** vraagt dat er regelmatig controles worden uitgevoerd om zich ervan te vergewissen dat de websites van de besturen en overheidsdiensten voldoen aan de toegankelijkheidsnormen en een gebruikerservaring bieden die is aangepast aan PMH.

De Raad benadrukt dat de in juni 2025 aangenomen richtlijn (EU 2019/882) European Accessibility Act een verplichting tot toegankelijkheid vanaf het ontwerp van digitale en fysieke producten en diensten bevat om de bruikbaarheid door PMH te waarborgen. Deze richtlijn is zowel van toepassing op de publieke als op de private sector⁸.

Toegankelijkheid van hulpdiensten

Artikel 11 van het Verdrag van de Verenigde Naties

De Staten die Partij zijn nemen in overeenstemming met hun verplichtingen (...) alle nodige maatregelen om de bescherming en veiligheid van personen met een handicap in risicovolle situaties, met inbegrip van gewapende conflicten, humanitaire noodsituaties en natuurrampen, te waarborgen.

Slotopmerkingen van het VN-Comité (2024)

23 → (...) *beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:*

a) *Een alomvattend crisismanagementplan aanneemt dat volledig rekening houdt met personen met een handicap door, onder andere, alle evacuatieplannen, crisiscommunicatie, nooddiensten en essentiële diensten te allen tijde volledig toegankelijk te maken, ook thuis, en de privacy van personen met een handicap te waarborgen;*

b) *Op alle bestuursniveaus een inclusieve strategie ontwikkelt voor personen met een handicap voor alle soorten risico's en noodsituaties, waaronder noodsituaties op het gebied van klimaatverandering en volksgezondheid, en in deze strategie de behoeften van personen met een handicap in risicosituaties erkent.*

De Raad wijst erop dat er crisisbeheersingsplannen moeten worden aangenomen waarin rekening wordt gehouden met de behoeften van PMH. Hij benadrukt dat de "112"-app moet worden geëvalueerd en verbeterd, zodat deze adequaat reageert ingeval van een medische noodsituatie (bijvoorbeeld de mogelijkheid voor personen met een gehoorbeperking om zich verstaanbaar te maken en de informatie te verkrijgen om te worden geholpen in de situatie waarmee zij worden geconfronteerd).

De Raad stelt ook voor om een "handicap"-referentiedienst voor hulpdiensten op te richten, zodat een aangepaste interventie wordt gewaarborgd die rekening houdt met de specifieke behoeften van PMH.

⁸ Richtlijn (EU) 2019/882 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 betreffende de toegankelijkheidsvoorschriften voor producten en diensten.

Toegankelijkheid van overheidsdiensten

De Raad benadrukt dat het van essentieel belang is om te waarborgen dat overheidsdiensten en openbare informatie en communicatie toegankelijk zijn voor PMH, zelfs buiten de digitale context om. In dit verband beveelt **de Raad** de invoering aan van een duidelijk wettelijk kader, dat voorschrijft dat elke administratieve handeling via 4 complementaire kanalen kan worden verricht: toegang tot een fysiek loket, telefoon, digitale kanalen (die voldoen aan de digitale toegankelijkheidsnormen) en post.

De Raad beveelt een verplichte opleiding aan inzake de omgang met PMH voor elke ambtenaar die in contact staat met het publiek.

De Raad benadrukt dat het van belang is om een gelijke toegang tot informatie te waarborgen, met name voor personen met een gehoorbeperking. Diensten die telefonisch bereikbaar zijn, zouden ook een tolkservice op afstand moeten aanbieden (via Relais signes). Hij herinnert er ook aan dat het belangrijk is om vooruitgang te boeken met een gezamenlijk ontwerp van ordonnantie en decreet inzake sociaal tolken, om een gelijke toegang tot tolkdiensten in gebarentaal te verzekeren in het kader van administratieve, sociale en juridische procedures.

3.2.3. Huisvesting

Artikel 19 van het Verdrag van de Verenigde Naties

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle uit te oefenen en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat :

- a) personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrij hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefstructuur;*
- b) personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappijondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;*
- c) de sociale diensten en faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften*

Artikel 28 van het Verdrag van de Verenigde Naties

(...) d) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot sociale huisvestingsprogramma's;

Het Gewest biedt onvoldoende woningen aan die zijn aangepast aan de behoeften van PMH. **De Raad** pleit voor de ontwikkeling van aangepaste en aanpasbare woningen: woningen die kunnen voldoen aan de huidige behoeften en tegelijkertijd kunnen worden aangepast aan de evolutie van de handicap en de mobiliteit van de bewoners ervan, zonder dat daarvoor ingrijpende werkzaamheden nodig zijn of hoge kosten worden veroorzaakt.

De Raad beveelt aan een volledig kadaster op te stellen van aangepaste en aanpasbare gebouwen, zowel in het openbare woningenbestand als in particuliere projecten. Het is van essentieel belang dat er voldoende aangepaste en aanpasbare woningen worden ontwikkeld die voldoen aan minimumnormen inzake comfort en toegankelijkheid.

Om de toegankelijkheid van woningen te verbeteren, beveelt **de Raad** aan om financiële steun aan te bieden aan eigenaren en vastgoedontwikkelaars die rekening houden met toegankelijkheid, en om de integratie van aangepaste en aanpasbare woningen verplicht te stellen vanaf de ontwerpfase van nieuwe vastgoedprojecten.

Er moeten verder financiële steunmaatregelen voor huishoudens met PMH worden aangeboden om hen te helpen hun woning aan te passen. De woningen moeten PMH in staat stellen om externe personen, zoals mantelzorgers, zorgverleners en persoonlijke assistenten, te huisvesten.

De Raad benadrukt ook het belang van een rechtvaardig beheer van meervoudige inschrijvingen en stelt voor om een uniek loket op te richten voor PMH die een aangepaste sociale woning of enige andere vorm van hulp aanvragen. **De Raad** beveelt bovendien aan om de formulieren voor iedereen toegankelijk te maken, rekening houdend met de verschillende soorten handicaps die bijvoorbeeld het gebruik van FALC (facile à lire et à comprendre), braille of aangepaste contrasten vereisen...

3.2.4. Mobiliteit

Artikel 20 van het Verdrag van de Verenigde Naties

De Staten die Partij zijn nemen alle doeltreffende maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door :

- a) de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te vergemakkelijken op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;*
- b) de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -apparaten, ondersteunende technologieën en vormen van hulp door mens of dier en tot bemiddeling te vergemakkelijken, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;*
- c) personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;*
- d) instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -apparaten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap.*

Toegankelijkheid van wegen, openbaar vervoer en taxibusdienst

Ondanks de aanzienlijke vooruitgang in de afgelopen jaren blijven er uitdagingen bestaan. De volledige toegankelijkheid van haltes, stations en haltes van de MIVB, het gebruik van inclusieve bewegwijzering, evenals de controle op het parkeren, de verkeersdrukke en de toestand van de trottoirs blijven belangrijke aandachtspunten voor **de Raad**.

De Raad eist dat de toegankelijkheidsnormen voor de wegeninfrastructuur strikt worden nageleefd, met bijzondere aandacht voor veilige en voor PMH aangepaste voetpaden. De MIVB moet ook blijven investeren in het toegankelijk maken van haltes en metrostations, alsook van haar voertuigen.

De naleving van de parkeerregels voor micromobiliteitsvoertuigen (steps, deelfietsen, ...) en de obstakels die de uitbreidingen van de terrassen van horecagelegenheden op de trottoirs vormen, blijven terugkerende problemen die een strengere controle op het hele grondgebied van het Gewest vereisen.

Wat de Taxibus-dienst betreft, wijst **de Raad** erop dat het noodzakelijk is een van deur tot deur- vervoersdienst in stand te houden die gemakkelijk toegankelijk is en aangepast aan PMH. Dit is een onmisbaar onderdeel om het recht op mobiliteit en vrij verkeer te waarborgen. Deze dienst moet correct worden gefinancierd en bestendig, zodat PMH niet van de ene op de andere dag te maken krijgen met een beperking van hun mobiliteit die een aanzienlijke invloed heeft op hun sociale, professionele en emotionele leven, zoals dit het geval is kunnen zijn in de zomer van 2025⁹. **De Raad** ziet er ook nauwlettend op toe dat de kwaliteit van de dienstverlening, die vandaag deels wordt verzorgd door toegewijde en opgeleide chauffeurs in aangepaste voertuigen van de MIVB, gewaarborgd blijft. We krijgen inderdaad talrijke getuigenissen waarin de professionaliteit van de toegewijde chauffeurs van de MIVB wordt geprezen en waarin incidenten met privétaxi's worden gemeld. Voor **de Raad** zou het onaanvaardbaar zijn als er *in fine* een daling van de kwaliteit van de dienstverlening zou worden vastgesteld, wat gevolgen zou kunnen hebben voor het sociale leven, de toegang tot openbare diensten en gezondheids- en zorgdiensten, alsook voor de veiligheid van de gebruikers en hun bezittingen. De opleiding van alle taxichauffeurs die zich toeleggen op de Taxibus-diensten lijkt ons onontbeerlijk

Behalen van het rijbewijs

De Raad moedigt de regering aan om de nog steeds te talrijke belemmeringen weg te nemen waarmee PMH worden geconfronteerd wanneer zij hun rijbewijs willen behalen. Er moeten maatregelen worden genomen om bijvoorbeeld de toegankelijkheid van rij scholen, lesvoertuigen en examencentra te verbeteren, en om de toegang tot aangepaste voertuigen te vergemakkelijken door middel van specifiek verhuurbeleid of financiële steun.

Terugbetaling van individuele technische hulpmiddelen en mobiliteitshulpmiddelen

De Raad verwijst naar zijn initiatiefadvies betreffende de voorziening opgezet door Iriscare voor de terugbetaling van individuele technische hulpmiddelen en mobiliteitshulpmiddelen¹⁰.

⁹ [A-2025-005-RPH](#)

¹⁰ [A-2026-001-RPH](#)

3.3. Conclusie

De Raad benadrukt dat de uitvoering van een doeltreffend en duurzaam *handistreamingbeleid* een essentiële voorwaarde is voor daadwerkelijke gelijkheid van rechten en volledige inclusie van PMH in de samenleving. In dit verband herinnert hij eraan dat *handistreaming* op transversale wijze in alle bevoegdheden van de Brusselse regering moet worden geïntegreerd, zodat elk beleid, programma of wetgeving stelselmatig rekening houdt met de specifieke behoeften van deze groep. **Deze verbintenis mag niet afhankelijk worden gesteld van begrotingsbeperkingen: vanaf het begin van de legislatuur vraagt de Raad aan elke minister om middelen toe te wijzen aan acties ten gunste van PMH en om deze op lange termijn te handhaven.**

De Raad benadrukt ook de noodzaak van solide structurele instrumenten, zoals de verplichte integratie van effectbeoordelingen met betrekking tot PMH, de invoering van mechanismen voor voortdurende raadpleging volgens het principe "*Niets over ons zonder ons*", en een strikte en transparante opvolging die wordt geëvalueerd aan de hand van relevante indicatoren. De opleiding van beleidsmakers, besturen en professionals, evenals de versterking van de samenwerking tussen overheden en het maatschappelijk middenveld, zijn onmisbare hefboomen om de samenhang en de doeltreffendheid van de ondernomen acties te waarborgen.

De Raad vraagt om te worden geraadpleegd over alle voorontwerpen van ordonnantie en besluiten die verband houden met de bevoegdheden van de ministers en staatssecretarissen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die gevolgen kunnen hebben voor PMH.

De Raad dringt erop aan om in een vroeg stadium te worden geraadpleegd bij de uitwerking van het toekomstige handistreamingactieplan, dat onverwijld ten uitvoer moet worden gelegd. De raadpleging van de sector, en dus van **de Raad**, heeft tot doel te waarborgen dat de maatregelen een positief effect hebben voor PMH.

De Raad vraagt om regelmatig, en ten minste eenmaal per jaar, in het Parlement te worden gehoord om verslag uit te brengen over de evoluties en de bezorgdheden van **de Raad** met betrekking tot de implementatie van *handistreaming*.

Daarnaast benadrukt **de Raad** het belang van preventief beleid, dat op lange termijn rechtvaardiger en economisch verantwoord is, evenals de erkenning van de meerkosten van een handicap en de mentale belasting die gepaard gaat met een gebrek aan inclusie, door middel van aangepaste investeringen en toegang tot specifieke premies. Het gebruik van nationale en internationale wettelijke kaders, in het bijzonder het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, moet al deze maatregelen sturen, net als de effectieve bevordering van het recht op redelijke aanpassingen en dat van de vrije keuze van PMH om in hun gewone leefomgeving te wonen.

De Raad zet zich resoluut in voor inclusie en sociale rechtvaardigheid en bevestigt opnieuw zijn bereidheid om een constructieve partner van de politieke en administratieve overheden te blijven. Door de stem van de betrokkenen te laten horen en actief deel te nemen aan de uitwerking van een coherente en duurzame *handistreamingstrategie*, is **de Raad** ervan overtuigd dat het mogelijk is om gezamenlijk een meer inclusieve samenleving op te bouwen, die de grondrechten naleeft en aandacht heeft voor de realiteit waarin iedereen leeft.

*

* *